

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

XIX.

Pápai Kolostor. Kisasszonyhoz.

Pápa *) Tapolcza folyó mellett fekvő csinos város, hajdan nagy erősség, és a' törökök ellen nevezetes védfal; parancsnoka pápai kapitány név alatt ismeretes, katonái a' dulások' szakában az e' vidéken kalandozó török csapatokat majd lesből, majd kirohanás által gyakran derekasan megverték. Veszprim vármegyéhez tartozik, a' plebánia 1777-ben elvesztvén kiváltságát, kolostorunkkal az esztergomi érsekségtől a' veszprémi püspökséghez csatoltatott. A' Pázmán által tartott zsinat' actáiban említett, később, Üdvözítőről czimzett ferenczrendi kolostor, melly már 1533-ban létezett, 1552-ben elhagyatott. 1660-ban „ad oblationem illustrissimi comitis Pauli Eszterházy de Galantha (hoc tempore capitanei arcis)

nulla illorum librorum particula remanebit, quae non, ut cuique videbitur vel ad mores difficilis vel ad fidem incredibilis, eadem perniciosissima regula ad mentientis auctoris consilium officiumque referatur.' (S. Aug. Ep. XXVIII. ad Hier.) Mi a' Vulgátát illeti: ezt a' trienti zsinat azon értelemben nyilatkoztatta 'authenticá'-nak, hogy abban misem foglaltatik, mi a' hit- és erkölcsi tanokat illetőleg (a' szöveg, mellyet a' t. szerző fejteget, dogmaszerű) az eredeti kutfőkkel ellenkeznék. Valljon nem egyszerűbb, nem célhoz vezetőbb-e tehát, elfogadni a' közönségesen bevett magyarázatot, melly szerint a' szavak: „nisi ob fornicationem", csak a' mondat' első tagjára, melly után állanak, t. i. „dimiserit"-re vonatkoznak, úgy, hogy házasságtörés' fejéből (házasságtörés itt minden súlyosabb ok helyett állhat) elválni (ágy- és asztaltól) ugyan lehet, de mást nőül venni (aliám ducere), vagy másnak az elbocsátással egybekelni (dimissam ducere), már nem szabad? — Ezen értelmezés mellett a' szerző által jelesen fejtegetett contextus és párvonalos helyek csak úgy harcolnak, mint a' mellett, mellyet a' t. szerző megkísértett; de mellyet a' fenidézettek kivül el-lenez még az is, hogy Máté 5, 32. *μη επι* helyett, *παρξεντο*; áll; ha tehát a' héberben itt is *ל* *ע*: állott, 'excepta' helyett: miért adta ezt a' fordító két külön de ugyanazon egyet mondó helyen különbözőképen vissza? Többiben kétségbevonhatlan, miszerint e' záradék: „nisi ob fornicationem", vagy: „excepta fornicatione" nem magyarázthatatik oda, hogy ez esetben a' házassági kötés felbontható. Ez értelmét a' contextus és párvonalos helyek egyiránt lehetlenné teszik, hogy a' hitnek analogiáját ne is emlitem.

Szerk.

*) A Divo Rege Stephano hoc inditum nomen est, dum hoc ipso in loco excepisset Astricum Roma cum corona Regia reducem missa a Sylvestro Papa II. quam cum Divus Rex intueretur dixit: „En Papa misit nobis coronam." In cuius porro memoriam locus hicce Papa appellari coepit Anno 1000. M. S. Archivi.

residentia in praesidio papensi per venerabile diffinitorium recipitur, incorporatur, et provinciae immatriculatur', **) Pápára tétetett atyák az alapító' rendeletéből, míg a' kolostort gróf Eszterházy Ferencz, a' kapitányságban bátyjának utódja, Tököly Katalin kedves neje' sürgetésére 1678 — 1680-ig fölépítette, magány házba telepedtek le. Ő fölsége Nagy Lipót császár 300 forintot utalványozott, a' királyi kincstárból fölveendőket, az építési anyagok' megszerzésére, később 3000-, ismét 300-at rendelt a' Tököly háromlati jószágból. A' templommal egykoru a' halottak' csinos- és látogatott kápolnája kegelyt oltárával. 1747. január' 24-én a' szomszédságban támadt tűz födelét fölpörzsölte, a' harangokat elolvasztotta, a' szentély' boltozatát beverte, de jótévő kezektől még azon évben cserép-sindel alá vétetett, és kicsinosítottatott. Az ugy nevezett új épület 1764-ben készült, mellyhez anyaggal nm. gróf Eszterházy Ferencz ország bírāja, és nm. Eszterházy Károly egri, előbb váczai püspök kegyesen járultak. A' család az őseitől tett alapítványt vallásos örömmel mindekkoráig teljesíti.

Pápa 1809-ben csatatér volt. A' cselből lelőtt fővezért, és 16 tiszt' halálát megbosszulandó alkirály, Eugen két óráig tartó rablást engedett: az isteni gondviselés és az elnök' jó tapintatu intézkedése által kolostorunk ment maradt; de az alkirályt Gönyőre szállító lovai letartóztatott minden kárpótlás nélkül, később 40 francziát kénytelenítettett ellátni mindennel. 1824-ben az uradalom' költségén készült a' főoltár márványból, hat megaranyozott 9 font nehéz gyertyatartókkal.

Személyzete 13 egyén, kik közül 9 többnyire aggott áldozár; elnök, karmester, 2 magyar, és 1 német szónok, 4 laicus frater. A' rend' posztója itt nyitrik.

XX.

Sümeghi Kolostor. Erzsébetet látogató Boldogságos Szűzhez.

Veszprimi püspökségben és Szalavármegyében fekvő Kupa régi várát környező ezen kolostorunk, Szecsenyi György veszprémi püspök' halhatatlan buzgalmának tagadhatlan műve; alapítványozó levelén kívül korát kimutatja a' kolostor' ajtaja fölötti kőbe vésett irat: „Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Georgius Szecsenyi, Electus Episcopus Veszprimiensis, Locique ejusdem, et Comitatus perpetuus Comes, Sac. Ca. Regiaeque Majestatis Consiliarius, Monasterium hoc et Templum sub Titulo B. Mariae Visitantis e Fundamento exstrui curavit Anno 1652." Az alapító Üdvözítőről czimzett ferencz-rendieknek

**) Tabularium Provinciae ad annum 1660.

EGYHÁZI TUDÓSÍTÁSOK.

Olaszhon.

(Ő szentsége IX. Pius pápának okirata, mellyben Angolországban a hierarchiát visszaállítja. Vége.) Interea Archiepiscopo et Episcopis supradictis mandamus, ut relationes de suarum Ecclesiarum statu ad Nostram Congregationem Propagandae Fidei debitis temporibus transmittant, nec desistant eandem instructam reddere de iis omnibus, quae spirituali suarum ovium bono noverint profutura. Nos enim in rebus ad anglicanas Ecclesias pertinentibus ministerio ejusdem Congregationis uti pergemus. Verum in sacro Cleri Populique regimine, atque in ceteris, quae ad pastorale officium pertinent, Archiepiscopus et Episcopi Angliae iam nunc omnibus fruuntur juribus et facultatibus, quibus alii aliarum gentium Catholici Archiepiscopi et Episcopi ex Communi Sacrorum Canonum, et Apostolicarum Constitutionum ordinatione utuntur et uti possunt, atque obstringuntur pariter iis obligationibus, quae alios Archiepiscopos et Episcopos ex eadem Communi Catholicae Ecclesiae disciplina obstringunt. Quaecumque autem sive in antiqua Ecclesiarum Angliae ratione, sive in subsequenti missionum statu ex specialibus Constitutionibus, aut privilegiis, vel consuetudinibus peculiaribus vigerint, mutata nunc temporum causa, nullum posthac sive jus sive obligationem inducent: qua de re ut nulla remanere dubitatio valeat, Nos iidem illis peculiaribus Constitutionibus, ac privilegiis ejusque generis, et consuetudinibus a quocumque etiam vetustissimo et immemorabili tempore inductis omnem prorsum obligandi aut juris afferendi vim ex plenitudine Apostolicae Nostrae Auctoritatis tollimus et abrogamus. Hinc Archiepiscopo et Episcopis Angliae integrum erit ea porro decernere, quae ad communis juris executionem pertinent, quaeve ex generali ipsa Ecclesiae disciplina Episcoporum auctoritati permessa sunt. Nos autem haud certe omittemus adesse illis Apostolica Auctoritate Nostra, et perlentibus etiam animo obsecundabimus eorundem postulationibus in iis, quae ad majorem Divini Nominis gloriam animarumque salutem conducere visa fuerint. Enimvero Nos in restitutione Ordinariae Episcoporum Hierarchiae, et Communis Ecclesiae juris observatione Nostris hinc Litteris decernenda eo quidem praecipue spectavimus, ut Catholicae Religionis per Angliae Regnum prosperitati et incremento prospiceremus; sed una simul propositum Nobis fuit votis annuere tum Venerabilium Fratrum eo in Regno sacras res Vicaria Apostolicae Sedis Auctoritate moderantium, tum plurimorum Dilectorum Filiorum ex Catholico Clero ac Populo, a quibus impensissimas in eum finem preces acceperamus. Hoc ipsum non semel postulaverant illorum majores a Praedecessoribus Nostris, qui sane Vicarios Apostolicos tum demum in Anglia deputare orsi fuerant, cum nulli ibidem manere poterant Catholici Antistites propriam in Regno ipso Ecclesiam Ordinario jure obtinentes, atque hinc illorum consilium in Vicariorum numero et Vicarialibus ipsis Districtibus deinceps iterum atque iterum multiplicandis, non eo certe spectabat, ut Catholicam rem in Anglia Regno extraordinaria jugiter ratione moderarentur, sed potius ut ejus incremento, prout tempora ferebant, prospicientes viam una simul pararent Ordinariae illic Hierarchiae tandem aliquando instaurandae.

adta a' fölépült kolostort, melly minekutána 37 évig volt birtokukban, azt L a z a r y Antal főkörmánynoki biztos atya alatt Nagy-Lipót császár ő fölsége „Memoriae mandamus Tenore praesentium etc.“ okirattal, 1699. aprilhó 12-én megerősítette. „Nequiens Divina Justitia in hoc Inclyto Hungariae etc.“ Galgócson 1689. julius 24-én kelt rendelet' következtében e' kolostor provinciánknak jutott, midőn pruszkai kolostorunk helyette az emlitem rendnek átadott. A' csere' megtörténtével az alapító, már ekkor esztergami érsek és primás' helybehagyásával az atyák' ruházatára tett pénzbeli alapítvány is provinciánkra iratott által. 1654. septem. 29-én pünkösdt utáni 19. vasárnapján a' templom fölszenteltetett.

A' szent István király' oltárán lévő kép, melly a' keresztről levett Jézust siránkozva ölében tartó szüz Mariát kegyteljesen ábrázolja, 1714-ben A c s á d y Ádám veszprimi püspökáltal szüz Mária iránti hálaadó tiszteletből emelt pompás főoltarra tétetett, hol mai napig is mint csudatevő kép a' nagybőjti péntekeken kívül, Maria' majdnem minden ünnepein a' távolról ide zarándokoló néptől tiszteltetik. Nagy-Szombatban püspöki helybenhagyással 1703-ban kijött könyv az itt nyert kegyeket tárgyalja, mig a' korábbiak a' kolostor' hitelesített könyvébe jegyezték. A' sümeghi és rendeki plebániák' kormányát 1673-ban átvettük. 1790-ben nm. B i r ó Márton veszprimi püspök' rendeletéből, ki anyatemplomot nagylelkűleg épített, és plebániát alapított, azt az újonnan nevezett lelkésznek általadtuk. H o f f m a n n Pál és S e n n y e i István, a' török dúlásokban halhatatlan nevet kivivott veszprimipüspökök' hideg hamvai itt nyugosznak. A' kolostor 1774-ben a' provincia' költségén történt idomítása által nyerte mostani alakját.

1809-ben junius 12-én a' városba jött francziák közül 15 szállásoltatt a' kolostorba; és élelmet zsarolt, azon fölül az atyák elől, nem tudom mi vétükük miatt, a' püspöki lakban szállásolt főparancsnok' rendeletéből, mig csak ott tanyáztak, a' sült naponkint az asztról elragadtatott, és a' parancsnokhoz vitetett. 14-én a' ruhatár, 18-án az élelmezési tár, később a' kolostor' nagyobb része az atyák' fölügyelése alatt kórháznak alkalmaztatott. 1816. január-hó 21-én a' fergeg által megrongált torony a' kolostor' költségén alább vétetett. 1818-ban K ö v e s - K a l i, özvegy B á r á n y Susanna, szüz Mária' hü tisztelője a' templomot kifestette. 1809-ben hat mászás repedt harang jótévők által nem csak általöntetett, de harmadfél mázsával meg is nagyobbított.

Személyzete 14 egyén, kik közül 8 áldozár; elnök, karmester, 2 magyar szónok. Mária' ünnepein fölsegitésül a' szomszéd kolostoroktól kapnak atyákat. Laicus frater hat.